

מנטליות של סיפוח: שינויים בפרשנות המשפטית של כללי הכיבוש

מעקב התנחלויות, שלום עכשיו, ינואר 2018

עיקרי הדוח:

בשנים האחרונות, ובמיוחד מאז מונה עו"ד ד"ר אביחי מנדלבלט לתפקיד היועץ המשפטי לממשלה, חלו שינויים דרמטיים בעמדות היועץ המשפטי לממשלה והפרקליטות בשורה של עניינים הקשורים בשליטת ישראל בשטחים. שינויים אלה הם חלק מהמאמץ של הממשלה להחיל את הסטנדרטים החלים בתוך ישראל הדמוקרטית, על ההתנחלויות שנמצאות בשטח שמוחזק בידי ישראל בתפיסה לוחמתית שבו אוכלוסיה פלסטינית ללא דמוקרטיה וללא שיוויון זכויות. שינויים אלה מהווים למעשה שינוי כללי המשחק בכל הקשור לשליטה הישראלית בשטחים, והם עומדים בניגוד לעמדות הצמרת המשפטית ובית המשפט העליון בעבר, והם מחזקים את סימן השאלה המרחף מעל חוקיות השליטה הישראלית בשטחים מבחינת הדין הבינלאומי.

ממסמכים וחוות דעות משפטיות שהגיעו לידי שלום עכשיו, בין השאר בסיוע [העמותה לחופש המידע](#), עולה כי היועץ המשפטי לממשלה קבע כי:

- מותר להפקיע קרקע פלסטינית במקרים שההשתלטות הישראלית נעשתה "בתום לב"
- מותר להפקיע קרקעות לצורכי כביש גישה להתנחלות
- מותר לעשות שימוש בנכסים נטושים לצרכי התנחלות.
- מותר לעשות "פירוק שיתוף" בנכסים נטושים ללא הליך שיפוטי.
- מותר להפקיע את הדיירות המוגנת של עיריית חברון בקרקע ציבורית, גם ללא הליך שיפוטי.
- נעשו שינויי חקיקה שמקלים על הריסה וגירוש של קהילות פלסטיניות באזור C.
- על כל הצעות החוק הממשלתיות לכלול התייחסות לחלות החוק בשטחים הכבושים.

שינויים אלה הם נדבך נוסף [במדיניות הסיפוח דה-פקטו של השטחים לישראל](#), והם נועדו ליצור "נורמליזציה" של ההתנחלויות והפיכתן לחלק מישראל בפועל, גם אם בלי להכריז על כך.

הקדמה:

למערכת המשפט היה תמיד תפקיד בקידום ההתנחלויות. לצד הכשרת מפעל ההתנחלויות בכללותו, שמרו היועמ"ש לממשלה והפרקליטות גם על איזשהם סטנדרטים של מותר ואסור לפי הדין הבינלאומי. מאז נבחר נתניהו אנחנו רואים מגמה הולכת וגוברת של נסיונות ליצור נורמליזציה של ההתנחלויות ולשנות את כללי המשחק כדי להקל על פיתוח ההתנחלויות, וליצור תחושה כי ההתנחלויות הן חלק מישראל לכל דבר ועניין.

השינויים ההדרגתיים ניכרו במדיניות, בשינוי בשיח ובשינויים בפרשנות המשפטית. כך למשל במארכ 2011 [הודיעה הממשלה לבג"צ על שינוי במדיניות כלפי המאחזים הבלתי חוקיים](#), כך שהמאחזים יוכשרו בכל מקום שניתן. ואכן, מאז ועד היום [החלו הליכי הכשרה של למעלה מ-30 מאחזים](#). באותם ימים מינתה הממשלה את [ועדת אדמונד לוי](#) שנועדה לתת משקל נגד לדו"ח טליה ששון על המאחזים הבלתי חוקיים ולהציע כלים משפטיים שיסייעו לפיתוח ההתנחלויות והמאחזים.

גם שינויים בשיח המשפטי החלו להופיע. אם בעבר יכולנו למצוא בתגובות המדינה התייחסות לקרקע פרטית פלסטינית לא מוסדרת כקרקע פרטית, הרי שכיום בדרך כלל יכנו אותה קרקע "מחוץ להכרזה" על אדמות מדינה, או קרקע שיכולה להיות קרקע פרטית, או אדמת סקר וכיו"ב.

במסגרת [ההסכם הקואליציוני של הממשלה הנוכחית](#), הוקם צוות להסדרת מאחזים, שנועד להציע פתרונות משפטיים כדי להכשיר את מה שלא חוקי בהתנחלויות. לאחרונה [מונה פנתס ולרשטיין לראש צוות ההסדרה](#). ולרשטיין היה ראש מועצת בנימין והיה אחראי להקמת עשרות מאחזים בלתי חוקיים ומעורב בבנייה בלתי חוקית בהיקפים גדולים.

שרת המשפטים, איילת שקד, [מינתה את עו"ד עמיר פישר](#), מי שייצג את עמותת רגבים בעתירות רבות, ליועץ חיזוני מיוחד שתפקידו הוא לעבור על כל תגובות המדינה בנושאי התנחלויות, להעיר הערות ולערוך שינויים. מינוי יועץ פוליטי שיתערב בשיקולים המקצועיים של הפרקליטות הוא צעד חסר תקדים שתוצאותיו באות לידי ביטוי בתגובות המדינה, וכפי שהתגאתה שרת המשפטים, התגובות בענייני ההתנחלויות ["שונות מכפי שנראו בעבר"](#).

[הכנסת חוקה את חוק ההפקעה, המכונה גם חוק ההסדרה](#), שנועד להכשיר את גזל הקרקע שנעשה במאחזים ובהתנחלויות.

עם כל זאת דומה שבשנה האחרונה, ומאז מונה עו"ד אביחי מנדלבליט ליועץ המשפטי לממשלה, חלו שינויים מרחיקי לכת בעמדות המשפטיות של מערכת המשפט ואכיפת החוק בישראל.

להלן כמה מהשינויים בפרשנות המשפטית הישראלית בחודשים האחרונים.

1. שימוש בדוקטרינת "תקנת השוק" כדי להפקיע קרקעות פלסטיניות – מימוש בפועל של עקרונות "חוק ההסדרה"

דוקטרינת "תקנת השוק" היא הסדר משפטי המאפשר במקרים מסויימים לרוכש שרכש קניין ללא הסכמת בעליו בשל טעות תמות לב, (למשל, קניין שנמכר על-ידי גנב ולא הייתה סיבה לקונה לחשוד שהמוכר אינו הבעלים), למנוע את ההחזרה של הקניין לבעליו ותשלום פיצויים תחתיו. הרעיון הוא למנוע מצב בו כל שרשרת העברות של נכס עלולה בכל רגע לקרוס אם יתברר שמישהו לאורך הדרך לא הסכים להעברה, דבר שיפגע מאוד בפעילות השוק והסחר בקניין.

[באמצע נובמבר 2017 הודיעה המדינה לבג"צ על כוונתה להפקיע 45 דונם](#) מפלסטינים באזור עפרה על מנת לאשר תכנית בניה שתכשיר חלקים מההתנחלות. ההצדקה המשפטית שניתנה [בתשובת המדינה לבג"צ](#) היא שימוש בדוקטרינת "תקנת השוק" שקבועה בסעיף 5 בצו בדבר רכוש ממשלתי, לפיו במקרים מסויימים כשנעשתה עסקה בין הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש במנהל האזרחי עם צד כלשהו לגבי שטח שהצדדים חשבו בתום לב שהוא רכוש ממשלתי, העסקה לא תיפסל ותהיה תקפה (המשמעות היא הפקעת הקרקע וחובה לפצות את הבעלים). במילים אחרות, אין חובה לפנות את הפלישה ולהחזיר את הקרקע לבעליה.

תגובת המדינה מבוססת על [סיכום דיין](#) שהתקיים אצל היועץ המשפטי לממשלה בדצמבר 2016, שבו אישר למעשה היועץ"ש את החלת הסעיף על מקרים מסויימים שבהם המינהל האזרחי הקצה, בתום לב, קרקע שלא היתה בבעלותו, והעביר אותה לשימוש המתנחלים. למעשה, הוראת היועץ"ש מאפשרת להפקיע קרקעות פלסטיניות לטובת התנחלויות, דבר שאסור על פי הדין הבינלאומי ועד היום נחשב ע"י מערכת המשפט הישראלית לקו אדום שאין לחצותו.

אמנם היועמ"ש מגביל את ההפקעה למקרים שבהם היתה הקצאה מטעם המינהל האזרחי, אך הוא מכליל, למשל, בתוך תום הלב גם מקרים שבהם נבנו בתים באופן לא חוקי, כלומר ללא היתרי בניה ובניגוד לתכניות המתאר התקפות בשטח. גם שאלת תום הלב של המינהל לא ברורה שכן המינהל התרשל בתפקידו לברר מה מעמד הקרקעות הפרטיות אותן הקצה. כך שלפי עמדת היועמ"ש רשלנות ותום לב יכולים לדור יחדיו. יש לציין שחוק ההסדרה שחוקקה הכנסת, קובע למעשה דבר דומה, לפיו לא תוחזר קרקע פרטית שמתנחלים פלשו אליה אלא היא תופקע מהבעלים תמורת פיצויים. בתגובת היועמ"ש לבג"צ שהוגש נגד החוק, הוא קובע שהחוק אינו חוקתי ושיש לפסול אותו. בחוות הדעת הזאת על "תקנת השוק" מסתבר שהעקרון שעומד בבסיס חוק ההפקעה מקובל עליו, והשאלה היא רק באילו תנאים מותר להחיל אותו.

[לקריאת סיכום הדיון שמהווה את חוות הדעת המשפטית המנחה בעניין תקנת השוק – לחצו כאן.](#)

[לקריאת תגובת המדינה על התכנית בעפרה – למימוש הפקעה ע"פ תקנת השוק – לחצו כאן.](#)

2. חוות הדעת שמתירה הפקעת קרקע פלסטינית לצורך סלילת כביש גישה להתנחלות (מקרה חרשה)

ב-15/11/17 פורסמה [חוות דעת משפטית של היועץ המשפטי לממשלה שמתירה להפקיע קרקע פלסטינית לצורך כביש גישה למאחז חרשה ממערב לרמאללה](#). היועמ"ש תולה את החלטתו בדברים שנפסקו לאחרונה ע"י בית המשפט העליון, ונכתבו ע"י השופט ג'ובראן בעתירה של בעלי קרקעות מסילוואד יחד עם ארגון יש דין נגד הכוונה לעשות שימוש באדמותיהם שבחלקן נחשבות "נכסים נטושים". השופט ג'ובראן קבע כי יש לראות את המתנחלים שמתגוררים בשטחים הכבושים כחלק מהאוכלוסייה המקומית של האזור, ובניגוד לפסיקה העקבית של בית המשפט העליון מאז שנות ה-70, קבע שמותר במקרים מסויימים ובאופן זמני, לפגוע בזכות הקניין של הפלסטינים גם אם אין שום צורך בטחוני בכך והפגיעה נועדה רק כדי לקדם אינטרסים של המתנחלים.

היועמ"ש אמנם הגביל בחוות-דעתו בנוגע לכביש הגישה למאחז חרשה את השימוש בהפקעה לטובת מתנחלים רק למקרים מסויימים, וקובע שכל הפקעה כזאת חייבת לעבור את אישורו, אך למרות זאת, פריצת העקרון העקבי שאוסר שימוש ברכוש פלסטיני פרטי לצרכי פרויקט ההתנחלות – שמקורו עוד בפקט דין אלון מורה משנת 1979 – פותחת פתח להפקעות נרחבות בכל השטחים ולהקמת התנחלויות על קרקעות פרטיות של פלסטינים. חשוב לציין שכאמור זוהי עמדה הפוכה מעמדת המדינה ועמדת בית המשפט העליון לאורך כל השנים לפיה אסור להפקיע קרקע פלסטינית לצורך בלעדי של מתנחלים. ההפקעות הותרו רק אם הן לטובת האוכלוסייה המוגנת, קרי הפלסטינים.

[לקריאת חוות הדעת של יועמ"ש בעניין ההפקעה בחרשה – לחצו כאן.](#)

[להרחבה – לחצו כאן](#)

3. שימוש בנכסי נפקדים

[באוגוסט 2016 פורסמה בעיתונות מודעה](#) המכריזה על כוונת המינהל האזרחי לעשות שימוש בקרקעות של פלסטינים הנחשבים נפקדים (חיים בחו"ל), לצורך הקמת אתר זמני למפוני עמונה. הכוונה להשתמש באדמות נטושות נסמכה על [חוות דעת משפטית של היועץ המשפטי לממשלה](#) שקבעה שמותר לעשות שימוש, זמני, בנכסים נטושים ולהקצותם למפוני עמונה.

נכסים נטושים על-פי החוק הם נכסים שבעליהם בחו"ל ועל-פי הצו בדבר נכסים נטושים הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש משמש כנאמן עליהם עבור הבעלים ועד שישוב. לכן על הממונה לנהל את הנכסים באופן שעולה בקנה אחד עם האינטרסים של הבעלים של הנכס.

חשוב לציין שחוות הדעת שאפשרה שימוש זמני בנכסים שבעליהם בחו"ל לטובת מפוני עמונה נוגדת את המדיניות ואת הפרשנות המשפטית לסמכות הניהול של נכסים נטושים כפי שעוצבה מאז 1967 ושעל פיה נהגו כל ממשלות ישראל עד היום. אפילו מי שכונתה "אם ההתנחלויות", עו"ד פליאה אלבק המנוחה, ששימשה כמנהלת המחלקה האזרחית בפרקליטות במשך שנים רבות, קבעה כי נכסי נפקדים "אינם יכולים לשמש להקמת ישובים יהודיים" (מתוך הרצאתה בפני לשכת עורכי הדין, 1985).

כך קובעת גם חוות דעתו של עוזר היועמ"ש למינהל האזרחי מספטמבר 1997:

"הממונה אינו אלא נאמן השומר על הנכס, פן ייפגע בזמן שהבעלים נעדר מן האזור...

ממהותו של 'נכס נטוש' כרכוש פרטי, שזיקת הממונה אליו הינה זמנית ולצורך שמירה על

הנכס בלבד, משתמע איסור גורף הרבה יותר: למעשה, אל לו לממונה לעשות כל עסקה לגבי

הנכס שתעמוד בניגוד לחובת השמירה האמורה, ובמיוחד לחובתו להשיב את הנכס לבעלים

עם חזרתו לאזור" [ההדגשה במקור]. (מצוטט בדו"ח מבקר המדינה 56א עמ' 220).

[לקריאת חוות הדעת המשפטית על שימוש בנכסים נטושים \(כפי שהתקבלה מהיועמ"ש\) – לחצו כאן](#)

[להרחבה – ראו כאן](#)

4. פירוק שותפות בנכסים נטושים

בהמשך להחלטה לעשות שימוש בנכסים נטושים עבור מפוני עמונה, הסתבר שלרוב החלקות הנטושות יש כמה וכמה בעלים, כלומר יש בעלות משותפת של מספר אנשים בכל חלקה, ורק חלק מהבעלים הם נפקדים ואילו היתר מתגוררים בשטחים. משמעות הדבר היא שכדי לעשות שימוש בחלק מהחלקה (החלק ה"נטוש", כלומר החלק שבבעלות הנפקד) נדרש קודם לכן הליך שיפוטי של פירוק שותפות שייקבע אילו חלקים מהחלקה שייכים לכל אחד מהבעלים.

על מנת להתגבר על המכשול המשפטי הזה, קבע היועמ"ש בחוות דעת מ-29/12/2016, שבמקרה המיוחד של שימוש בנכסים נטושים לטובת מפוני עמונה, מותר למינהל האזרחי לבצע פירוק שיתוף כפוי, באופן חד צדדי וללא הסכמה של יתר השותפים, ולתפוס חזקה בחלק שהוא יבחר (ולא בית המשפט) מהחלקה. העילה לכך "מבוססת על צורך ציבורי רב עוצמה של שמירה על הסדר והביטחון הציבוריים באזור בנסיבות ייחודיות וחריגות באופיין" (חוות הדעת, סעיף 5).

[לקריאת חוות הדעת המשפטית על פירוק השותפות בנכסים נטושים – לחצו כאן](#)

5. בחינת המודל הקפריסאי – פיצויים במקום השבה

בנוסף לכל אלה, הודיע רה"מ על [הקמת צוות שיבחן את האפשרות להקים טריבונל מיוחד לקרקעות](#), שבדומה לנעשה בסכסוך בין קפריסין לצפון קפריסין שבשליטת הטורקים, יפסוק פיצויים לבעלי קרקעות שנבנו עליהן בתים, במקום להשיב אותן. חשוב לציין שבמקרה של צפון קפריסין מדובר בפיצוי לבעלים שאינם נמצאים בשטח אלא בחו"ל ואילו כאן הטריבונל אמור לאפשר שימוש בתמורה לפיצויים בקניין השייך למי שנמצאים בשטחים והודרו בכוח ובכפייה מאדמתם.

6. הפקעת דיירות מוגנת של עיריית חברון והקצאת השטח למתנחלים

באוקטובר 2017 אישרה ועדת המשנה לרישוי של מועצת התכנון העליונה בקשה להיתר בניה להקמת [שלושה בניינים עם 31 יחידות דיור](#) בלב חברון עבור המתנחלים. הקרקע נחשבת אדמת מדינה (שהיתה לפני 1948 בבעלות יהודים), שהוכרה לעיריית חברון בדיירות מוגנת לצורך הקמה והפעלה של תחנה מרכזית

בחרון. בשנות השמונים תפס צה"ל בתפיסה צבאית לצרכי ביטחון את הקרקע והקים עליה בסיס צבאי והתחנה המרכזית עברה למקום אחר.

כעת מסתבר שבקיץ 2016 נתן המינהל האזרחי למשרד השיכון הרשאה לתכנן בקרקע את שכונת המתנחלים החדשה. בדיון בבקשה להיתר הבניה, אמרה נציגת היועמ"ש: **"העמדה שלנו ושנסמכת על עמדת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה היא שהזכות המוגנת [של עיריית חברון] הסתיימה"**.

עמדה זו הפוכה מעמדת המדינה עד היום. **ב-2007 נדרש יועמ"ש איו"ש לסוגיה הזאת**, וקבע שהדיירות המוגנת של עיריית חברון עדיין בתוקף, כדבריו: **"... דיירות מוגנת זו מעולם לא הסתיימה בצו שיפוטי, כנדרש בחוק הירדני, ולאור עמדת משרד המשפטים כיום, ספק אם ניתן יהיה לסיימה בעתיד הנראה לעין"**. כלומר, מרגע שהצורך הביטחוני מסתיים והבסיס הצבאי עובר למקום אחר, אמורה הקרקע לחזור לרשות עיריית חברון. אך העמדה העדכנית של היועמ"ש, לפיה ניתן להקצות את הקרקע להתנחלות היא למעשה סוג של הפקעה של הקרקע מידי עיריית חברון לטובת התנחלות.

[להרחבה – לתצו כאן](#)

7. שינויי חקיקה לצורך פינוי פלסטינים משטח C

בשנה-שנתיים האחרונות חלה עליה דרמטית בהריסות הבתים ובפינוי פלסטינים מבתיים באזור C. כחלק מהגברת האכיפה נגד בניה לא חוקית של פלסטינים, נעשו כמה שינויי חקיקה שנועדו לעקוף את מסלול הערעור והשימוע ולהקל על ההריסה.

א. צווי תיחום לפלסטינים – בשנת 2003, כדי להתמודד עם התופעה של המאחזים הישראליים הבלתי חוקיים, חתם אלוף פיקוד המרכז על "צו בדבר מבנים בלתי מורשים" שמאפשר פינוי מאחז שלם ללא צורך בהליך של צווי הריסה על כל מבנה ומבנה. **בנוסח המקורי של הצו**, נאמר במפורש (בסעיף 6ב) כי הוא לא חל על "מי שרשום במרשם האוכלוסין של האזור" כלומר, לא חל על התושבים הפלסטינים.

אך **ב-22/11/15 חתם אלוף הפיקוד על תיקון לצו** שמוחק את ההסתייגות ומחיל אותו גם על האוכלוסיה הפלסטינית, כך שניתן לפי הצו המתוקן לפנות קהילה שלמה של פלסטינים בלי צורך בהליך של צווי הריסה לכל מבנה ומבנה.

ב-1 בנובמבר 2017, נעשה השימוש הראשון בצו התיחום נגד פלסטינים. אלוף הפיקוד חתם על שני צווי פינוי שלוש קהילות פלסטיניות בשטח C (**עין אלחילוה ואום ג'מאל בצפון הבקעה**; **וג'בל אלבאבא באזור אלעזריה - E1**). לפי הצו, יש לפנות את השטח המתוחם מכל אדם ורכוש בתוך שמונה ימים, ואסור להיכנס אליו ולשהות בו.

הצו הזה מורה למעשה על **העברה בכפיה של אוכלוסיה מוגנת**, **פעולה אסורה לפי הדין הבינלאומי ואף נחשבת "פשע מלחמה"** שנמצא בסמכות של בית הדין הבינלאומי בהאג. הצו, שנחתם ע"י המפקד הצבאי באזור, עוסק במובהק בעניינים אזרחיים של תכנון ובניה, שאמורים להיות תחת הסמכות של המינהל האזרחי, ולהתנהל על פי אמות מידה אזרחיות. ככל שמדובר בשאלת חוקיות המבנים, יש צורך לבדוק כל מבנה האם ניתן להכשירו, מהי מידת הפגיעה באי הכשרתו ולהעניק זכות טיעון לכל אדם שנפגע (**ראו פניית האגודה לזכויות האזרח לאלוף הפיקוד בעניין זה**).

ב. הרחבת השימוש בהחרמת מבנים יבילים נגד פלסטינים – **במכתב של האגודה לזכויות האזרח ליועמ"ש איו"ש מ-8/11/2017** נכתב: "בדיון בועדת החוץ והביטחון של הכנסת מיום 27/6/17, סיפר מרקו בן שבת, מנהל יחידת הפיקוח במינהל האזרחי, כי **במחסני המינהל מצויים 500 מבנים יבילים שהוחרמו מפלסטינים**. לדבריו, כל שנדרש כדי לפרק ולקחת את המבנה היביל הוא תצהיר של עובד יחידת הפיקוח.

מעבר לכך אין כל הליך מנהלי, משפטי או פרוצדוראלי אחר. עוד סיפר מר בן שבת, שהשימוש בצווי החרמה נועד למנוע עתירות לבג"ץ נגד צווים שהוצאו בגין הפרת חוקי התכנון והבניה, וזאת בשל העומס שריבוי העתירות יוצר על הייעוץ המשפטי".

תקנות החרמה המינהליות נתקנו בעקבות דו"ח טליה ששון לצורך טיפול במאחזים וקבעו שניתן להחרים יבילים חדשים שהוצבו בשטח תוך 30 יום. [ב-13 נובמבר 2015 התקנות תוקנו כך שניתן להחרים יבילים חדשים תוך 60 יום מהצבתם](#), מה שמאפשר למינהל האזרחי שהות להגיע ליותר מבנים של פלסטינים ולהחרימם. בהליך החרמה לא ניתנת הזדמנות שימוע או ערעור, וכפי שהעיד מנהל יחידת הפיקוח היא נועדה לעקוף את השימוע ואת בג"צ, תוך פגיעה חמורה בזכויות הבסיסיות של התושבים.

8. מנטליות של סיפוח: הנחיית היועמ"ש בדבר תחולת הצעות חוק ממשלתיות בשטחים

[לפי פרסום בעיתון הארץ](#), ב-31/12/17 הפיץ היועמ"ש לממשלה הנחיה לכל המשנים שלו לפיה כל הצעת חוק ממשלתית תתייחס לאפשרות להחיל אותה גם בשטחים (האם היא חלה בשטחים, אם כן, כיצד, ואם לא מדוע). [הנחיה דומה הפיצו השרים איילת שקד ויריב לוין במאי 2017](#) כנוהל חדש לעבודת ועדת השרים לחקיקה. גם ועדת הכנסת דנה ב-3/1/18 בהצעה דומה לשינוי בתקנון הכנסת, אך בסופו של דבר, בשל העדר סמכות, הסתפקה [בהחלטה הצהרתית בלבד](#).

כל ההנחיות וההצהרות הללו מנוסחות באופן עמום, והן משאירות כמה אפשרויות פתוחות:

1. **החלת חוקי הכנסת על השטח הכבוש** – אפשרות זו היא למעשה הכרזה על כך שכנסת ישראל רואה בשטחים הכבושים חלק מהשטחים שבריבונותה, קרי סיפוח.
2. **חקיקה באמצעות צווים צבאיים ("תחיקת ביטחון")** – על כל חוק של הכנסת יחוקק חוק מקביל ע"י אלוף פיקוד המרכז שיהיה חלק מהחקיקה של השלטון הצבאי בשטחים. במקרה כזה, מדינת ישראל תוכן לטעון שלא מדובר בסיפוח, אבל המשמעות בשטח תהיה החלת חוקי ישראל בשטחים הכבושים. בנוסף, יש לזכור כי לפי הדין הבינלאומי, השלטון הכובש אינו רשאי לשנות את החקיקה הקיימת אלא לצורך האוכלוסיה המקומית המוגנת או לצרכי ביטחון.
3. **החלת החוק על ישראלים ולא על שטח** - במכתב של השרים שקד ולוין, המהלך מוסבר כתיקון עוול כלפי "430,000 הישראלים" שמתגוררים בשטחים. הסבר זה מהווה אינדיקציה לאפשרות נוספת לפיה החוקים לא יוחלו על השטחים אלא רק על ישראלים שנמצאים בשטחים. במקרה כזה ישראל תנסה לטעון שלא מדובר בסיפוח שכן החוק לא חל על שטח מחוץ לריבונותה, אבל המשמעות תהיה העמקה והרחבה של הפרקטיקה הקיימת של מערכות חוקים נפרדות לשתי האוכלוסיות, שמהווה את אחד המרכיבים של אפרטהייד.

כל היוזמות הללו (בנוסף על אחרות כמו החלטת ועידת הליכוד על תמיכה בסיפוח), מעידות על **מנטליות של סיפוח**. המגמה היא להתייחס לשטחים הכבושים כאילו הם שטחים בשליטה ובריבונות ישראלית, גם מבלי להכריז על כך. יחד עם זאת, אין כוונה להתייחס לתושבי השטחים הפלסטינים כאל תושבים ישראלים שווי זכויות. כך שמדיניות הממשלה הולכת וחושפת יותר ויותר את **המציאות של מדינה אחת** שבה אנו חיים, ואת הדימיון בין השליטה הישראלית בשטחים לבין משטר של אפרטהייד.

סיכום:

עמדות חדשות אלה של הפרקליטות ושל היועץ המשפטי לממשלה הן תוצר של קרוב לעשר שנים של ממשלות ימין בראשות נתניהו, וביתר שאת בשנתיים האחרונות תחת הממשלה הנוכחית עם איילת שקד

כשרת משפטים ועם אביחי מנדלבלויט כיועמ"ש לממשלה. הממשלה משרה את האווירה, מפעילה לחצים ומביעה את הציפיה שהיועמ"ש יספק לה את הסחורה שתאפשר לה להרחיב את ההתנחלויות, להפקיע אדמות ולצמצם את הנוכחות הפלסטינית באזור C.

השינויים הללו עלולים לסבך את ישראל ואת הפועלים מטעמה בשטחים עם הפרות בוטות של הדין הבינלאומי. זהו חלק מתהליך מתמשך של סיפוח דה-פקטו של השטחים ויצירת **מציאות של מדינה אחת דו לאומית** שבה הפלסטינים חיים תחת משטר מפלה נטולי זכויות. מציאות זו מרחיקה אותנו מהסיכוי לפתרון של שלום ושל שתי מדינות לשני עמים.